

Motion till riksdagen

1988/89:Jo27

av Inger Schörling m.fl. (mp)

med anledning av prop. 1988/89:68 om
livsmedelskontroll

Allmänt

Människor i dagens samhälle har oftast dålig kontakt med produktionen av livsmedel, och de livsmedel som säljs är ofta inte råvaror utan olika former av färdigmat. Avståndet mellan producent och konsument har ökat. Detta gör att det är svårt för människor att bedöma kvaliteten på livsmedel. Urvalet av olika slags livsmedel är mycket stort, vilket gör att det finns behov av information för att göra medvetna val. Information om olika produkter är en förutsättning för att marknadsekonomi skall kunna fungera. Därför är kontroll och märkning av livsmedel, konsumentkunskap i skolan, konsumentrådgivning och aktiva ideella konsumentorganisationer nödvändiga.

Krav på importvaror

I dag är det tillåtet att importera livsmedel som är framställda med metoder som inte är tillåtna i Sverige av hälso-, miljö- eller arbetsmiljöskäl. Import av mat som odlats med hjälp av kemikalier som är förbjudna i Sverige kan inte tillåtas eftersom det är ett sätt att exportera miljöproblemen. Miljöproblemen är internationella och inom miljöpartiet anser vi det är fel att exportera miljöproblem för att få möjlighet att köpa billiga livsmedel. Dessutom måste samma krav ställas på svenska och utländska odlare för att konkurrensen inte skall snedvridas.

Kvalitetsbegrepp

I regeringens proposition om livsmedelskontrollen använder man sig av ett mycket snävt kvalitetsbegrepp där bara sådana egenskaper hos produkterna som är direkt mätbara räknas. Inom det ekologiska lantbruket används en vidare syn på kvalitet. När man bedömer produkternas kvalitet räknas t.ex. hela odlingssystemets inverkan på miljön in liksom husdjurens livsmiljö. Miljöpartiet vill verka för detta vidare kvalitetsbegrepp. Livsmedelslagens tillämpningsområde bör ändras till att gälla även miljöhänsyn och formerna för djurhållningen. Dessutom bör Sverige framföra detta nya synsätt på produktkvalitet i GATT-förhandlingarna.

Primärproduktionen

En förutsättning för god kvalitet på de livsmedel som säljs i butikerna är en satsning på kvalitet redan i primärproduktionen i lantbruket. Trots detta beaktas primärproduktionen inte i så hög grad i livsmedelslagstiftningen och inom livsmedelsverkets verksamhetsområde. Därför bör livsmedelsverket få i uppdrag att utarbeta ett förslag till hur livsmedelskontrollen kan vidgas till att gälla även primärproduktionen.

Bestrålning

I regeringens förslag lämnas möjlighet för dispenser för bestrålning av livsmedel. Vi anser att både bestrålning av livsmedel i Sverige och importerade livsmedel skall vara förbjuden. Konsumenterna kan inte avgöra ett bestrålat livsmedels färskhet. Vitamininnehållet kan försämrats och det finns risk att skadliga bakterier tillväxer när de ofarliga bakterierna slås ut. Bestrålningen möjliggör ytterligare storskalighet inom livsmedelssektorn, vilket vi motarbetar.

Namnkyddade produkter

En rad produktnamn är varumärkesskyddade för att konsumenterna skall kunna veta att de köper en viss produkt. Det är svårt att veta vilka produktnamn som är varumärkesskyddade. Därför bör alla varumärkesskyddade produktnamn märkas ut med något speciellt kännetecken så att konsumenterna vet att de köper en produkt som de kan ställa speciella krav på.

Märkning av produkter

Miljöpartiet de gröna arbetar för att användningen av kemiska bekämpningsmedel i jordbruket och trädgårdsnäringen skall upphöra. Men det går inte att klara av omedelbart. Vi anser att konsumenterna har rätt att veta vilka bekämpningsmedel som använts vid odlingen av den mat de köper. Därför bör matvaror märkas med de bekämpningsmedel som använts i produktionen.

Många människor vill köpa animalieprodukter som kommer från gårdar som producerar livsmedel under extra djurvänliga former. Det blir allt vanligare att kött marknadsförs med en djurvänlig miljö som argument. För att konsumenterna skall kunna bedöma om produkten verkligen kommer från en gård med djurvänlig miljö behövs någon form av enhetlig positiv märkning. Livsmedelsverket bör ta initiativ till att arbeta fram en sådan märkning senast den 1/1 1990. Syftet med märkningen skall vara att gynna produktion i djurvänlig miljö. Krav skall även ställas på slakt och transporter för att åstadkomma decentralisering av slakteribranschen, korta ner transporterna och uppmuntra hemslakt. Naturligtvis skall de hygienska kraven på hemslakten ställas högt.

För många konsumenter är matens färskhet en viktig kvalitetsegenskap. Därför bör alla färska grönsaker, rotsaker och frukt märkas med skördedatum. Ägg, smör och bröd bör märkas med produktionsdatum.

Det är svårt att få livsmedelskontrollen att fungera i praktiken därför att kommunerna har olika ambitionsnivå och ekonomiska resurser. Livsmedelsverket har inte haft några möjligheter att se till att kommunerna verkligen utför kontrollen. I många kommuner har man bara haft en anställd inspektör för både miljö- och hälsoskydd. Nu kommer dessutom kommunerna att få ta ansvar för en del tillsyn enligt miljöskyddslagen, vilket ökar arbetsbelastningen ytterligare.

I propositionen föreslås att länsstyrelsen skall ha en rådgivande och stödjande funktion för kommunernas miljö- och hälsoskyddsnämnder. Inget tillsynsansvar skall ligga på länsstyrelserna. Det kommer troligen att bli svårt för länsstyrelserna att klara av att stödja kommunerna utan någon särskilt ansvarig som bara arbetar med livsmedelsfrågor. I utredningen föreslogs att livsmedelstekniker med bl.a. processteknisk kompetens skulle anställas på länsstyrelserna. Regeringen har placerat dessa tekniker på livsmedelsverket istället. Det är riktigt eftersom den kompetensen hos livsmedelsverket inte är tillräcklig. Men vi anser att det dessutom behövs en person på varje länsstyrelse som, tillsammans med länsveterinären, ansvarar för livsmedelsfrågorna och kan verka samordnande inom länet, främja mellankommunalt samarbete och se till att kommunerna sköter tillsynen på ett tillfredsställande sätt. De som får ansvaret för livsmedelsfrågorna hos länsstyrelserna bör ha naturvetenskaplig kompetens, men inte nödvändigtvis processteknisk kompetens, eftersom livsmedelsverket kommer att ha den kompetensen genom de nya livsmedelsteknikertjänsterna.

Det är osäkert om de extra pengar som kommunerna tillförs genom det nya avgiftsfinansierade systemet kommer att räcka för att klara livsmedelslagens ambitionsnivå. Kommunerna bör därför få ta ut så höga avgifter som de behöver för att klara kontrollen - avgiftstaket bör slopas. Dessutom borde kommunerna få använda intäkterna på ett mer flexibelt sätt. Pengarna skall inte bara kunna användas till provtagningar och analyser utan också till att betala ut löner till personal.

Dricksvatten

Dricksvattenfrågorna berörs inte i motionen, ofta glöms det bort att dricksvatten också är ett livsmedel. Problem med kvaliteten på dricksvatten kan komma att förvärras p.g.a. att många vattenledningsnät är gamla.

Bindande gränsvärden bör införas för kvaliteten på dricksvatten med avseende på giftiga metaller (t.ex. aluminium och koppar), nitrat, pH och bekämpningsmedel.

På några platser i landet har bekämpningsmedel identifierats i dricksvatten, vilket är helt oacceptabelt. Eftersom det inte finns något bindande gränsvärde har kommunerna inte någon skyldighet att erbjuda dricksvatten utan bekämpningsmedel.

Konserveringsmedel

Livsmedelsindustrin har centraliserats allt mer och vägen till konsumenten har blivit längre både organisatoriskt och geografiskt. Konserveringsmedel

används för att klara långa mellanlagringsperioder. Vi vet inte vilka skadliga effekter konserveringsmedlen ger i kombination med andra kemikalier som människan utsätts för. Med annan struktur på distributionssystem, industri och teknik skulle naturfrämmande konserveringsmedel inte behöva användas. Med naturfrämmande konserveringsmedel menar vi sådana som inte förekommer naturligt. Exempel på naturliga konserveringsmedel är socker och pektin.

Användningen av naturfrämmande konserveringsmedel bör upphöra inom två år. Naturligtvis måste rekommenderat "bäst före"-datum anpassas så att inte andra hälsorisker, orsakade av hygieniska problem, uppkommer.

Hållbarhet

Långa hållbarhetstider för olika köttprodukter t.ex. korv har tvingats fram genom utvecklingen mot långa distributionskedjor. Vi anser att de angivna hållbarhetstiderna ibland kan vara för långa och att livsmedelsverket bör få i uppdrag att se över hållbarhetstiderna för köttprodukter som inte är helkonserver i syfte att korta ner de rekommenderade hållbarhetstiderna.

De ideella konsumentrörelserna

De ideella konsumentorganisationerna har en mycket viktig uppgift i att verka opinionsbildande, granska livsmedelsproducenterna och informera konsumenterna. Eftersom andra intressen än konsumentintressena är representerade i livsmedelsverkets styrelse bör också de ideella konsumentorganisationerna få representation.

Hemställen

Vi hemställer

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att livsmedel framställda med metoder som är förbjudna i Sverige av hälso- och miljöskäl inte bör få importeras,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att Sverige inom GATT bör verka för ett vidgat kvalitetsbegrepp i enlighet med vad som anförs i motionen,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att livsmedelslagens tillämpningsområde bör ändras så att även miljöhänsyn beaktas i enlighet med vad som anförts i motionen,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att livsmedelsverket bör få i uppdrag att utarbeta förslag om hur livsmedelskontrollen kan vidgas till att gälla även primärproduktionen,
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att såväl import av bestrålade produkter som bestrålning i Sverige bör förbjudas utan möjlighet till dispenser,
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att namnskyddade produkter bör märkas i enlighet med vad som anförts i motionen,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att livsmedel bör märkas med uppgift om vilka bekämpningsmedel som använts i produktionen,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att färska grönsaker, rotsaker och frukt bör märkas med skördedatum,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att ägg, smör och bröd bör märkas med produktionsdatum,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att livsmedelsverket bör ta initiativ till positiv märkning av animalieprodukter som framtagits under mycket djurvänliga förhållanden, i enlighet med vad som anförts i motionen, senast den 1/1 1990,

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att länsstyrelserna bör tillföras 7,2 milj.kr. för att samordna livsmedelskontrollen i enlighet med vad som anförts i motionen,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att avgiftstaket för kommunerna bör slopas i enlighet med vad som anförts i motionen,

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att de avgifter kommunerna tar in också bör få användas till löner,

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att för kommunerna bindande gränsvärden för dricksvattenkvalitet bör införas i enlighet med vad som anförts i motionen,

15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att användningen av naturfrämmande konserveringsmedel bör upphöra inom två år.

16. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att livsmedelsverket bör få i uppdrag att se över hållbarhetstider för köttprodukter som inte är helkonserver i enlighet med vad som anförts i motionen.

17. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att ideella konsumentrörelserna bör ges plats i livsmedelsverkets styrelse.

Stockholm den 15 februari 1989

Inger Schörling (mp)

Claes Roxbergh (mp)

Roy Ottosson (mp)

Åsa Domeij (mp)

Carl Frick (mp)